

WB155: “Kan iets van zichzelf erg zijn?”

Opdracht gemaakt door Sjoerd van de Vijver, Hofstadlyceum Den Haag

‘Erg’ is een eigenschap die mensen toekennen aan dingen zoals gebeurtenissen en situaties. We vinden dan iets ‘erg’, maar *is* het dan ook ‘erg’? ‘Erg’ van zichzelf? Is ‘erg’ een vaste eigenschap?

Opdracht 1: Kan iets erg van zichzelf zijn? (Filosofie)

Inleiding

Als iets ‘is’ dan moeten we dat kunnen ‘weten’, want we streven vaak naar objectieve kennis. Volgens de filosoof Immanuël Kant kunnen we op twee manieren tot kennis komen: via de aanschouwing en via het verstand. Zie de tekst hieronder:

In de eerste plaats gaat het om vormen, die eigen zijn aan ons kenvermogen, waarin de gehele ervaring geplaatst wordt, namelijk om *ruimte* en *tijd*. Ruimte en tijd zijn volgens Kant geen eigenschappen van de dingen, maar vormen van de *aanschouwing*.

In de tweede plaats gaat het om categorieën van ons *verstand*, begrippen die de ervaringskennis pas mogelijk maken, waarvan Kant een lijst van twaalf in groepen van drie opstelt:

1. eenheid, veelheid, alheid (kwantitatieve categorieën)
2. realiteit, ontkenning en beperking (kwalitatieve categorieën)
3. substantie, oorzakelijkheid en wisselwerking (categorieën van relatie)
4. mogelijkheid, werkelijkheid en noodzakelijkheid (categorieën van modaliteit).

Gezamenlijk leveren deze twee 'stammen' van ons kenvermogen, *aanschouwing* en *verstand*, de mogelijkheden voor zekere kennis, wanneer zij betrokken zijn op de waarneembare werkelijkheid. Het is evenwel onmogelijk te achterhalen hoe de werkelijkheid 'op zichzelf' is, het 'Ding an sich' is een onbekende grootheid.

Onze kennis draagt derhalve een eindig karakter, want vervalt tot pure speculatie zodra het terrein van de ervaring wordt verlaten. Wanneer de rede dit toch wenst te doen, komt deze hoogstens tot bepaalde richtinggevende ('regulatieve') ideeën, die geen constitutief karakter voor de kennis dragen. In de praktische filosofie blijken deze evenwel een groter gewicht te krijgen.

Bron: (http://www.worldexplorer.be/immanuel_kant.htm)

Vragen

Volgens Kant hadden dingen wel eigenschappen, maar konden we niks weten over het ding op zichzelf, het zogenaamde ‘Ding an sich’. De eigenschappen van dingen verdeelt hij over 4 categorieën: kwantiteit, kwaliteit, relatie en modaliteit.

Vraag 1: Is volgens Kant ‘erg’ 1 van de eigenschappen die kan leiden tot zekere kennis? Onder welke categorie van kennis past deze eigenschap dan?

Vraag 3: Probeer eens de eigenschappen van jouw pen per categorie op te schrijven.

Vraag 2: Denk jij dat we iets kunnen weten over het ‘Ding an sich’? Leg je antwoord uit.

Opdracht 2: Kan iets universeel erg zijn? (Ethiek, Sociologie, Psychologie)

Heeft een ding de eigenschap 'erg' altijd in een bepaalde context? Kan iets universeel 'erg' zijn? Dus altijd, en overal, en voor iedereen?

Opdracht 2.1:

- Laat de leerlingen (individueel, in tweetallen of grotere groepjes) een antwoord op de stelling bedenken en met argumenten onderbouwen.
- Laat de leerlingen de argumenten met elkaar vergelijken, en/of maak ze klassikaal zichtbaar.
- Geef feedback op de uitvoering en het resultaat van de opdracht.

Opdracht 2.2:

We kijken we naar de normatieve (subjectieve) of morele uitspraak dat we iets 'erg vinden'. 'Erg' is normatief omdat de één iets wel erg kan vinden, en de ander niet; dat hangt af van wat het voor je betekent; en dat hangt af van *jou zelf* en wat *jij* vindt, vanuit *jouw* subjectieve, *persoonlijke* kijk op de gegevens en feiten voor je neus. En dan heeft dat dus betrekking op jouw moraal, jouw geheel van normen en waarden. En aan de hand van je normen beoordeel je dingen. 'Erg' is dus een oordeel, en oordelen zijn normatief, subjectief en moreel.

Vraag 1: Wat is normatief?

Vraag 2: Wat is subjectief?

Vraag 3: Wat is moreel?

Vraag 4: Bedenk iets wat je erg vindt en herleidt dit tot een norm en de waarden die deze norm wil realiseren.

Opdracht 2.3:

- Bedenk of er iets is wat in alle culturen en overal op de wereld 'erg' wordt gevonden. Probeer minimaal twee voorbeelden te vinden.
- Bedenk iets wat in de ene cultuur wel en in de andere niet erg is. Schrijf op waar dit verschil vandaan komt, hoe het komt dat dit verschil bestaat. Vind jij dat erg?

Opdracht 3: Voor wie is het erg als de panda uitsterft?

- Schrijf/projecteer de stelling "Het is *erg* als de panda uitsterft" op het bord.
- Laat de leerlingen met handopsteken stemmen. Laat ze ook een argument opschrijven op papier.
- Tel de stemmen voor en tegen en schrijf deze op het bord naast de stelling.
- Laat een aantal leerlingen een argument geven, maar ga nog niet over tot discussie: dat kan later.
- Bekijk vervolgens de volgende sketch op YouTube uit het satirische programma "Van Zon op Zaterdag" met Erik van Muiswinkel en medewerking van diverse cabaretiers¹:
<http://www.youtube.com/watch?v=-xOlztihQeE> (7:50 min.)
N.B. Bereidt de leerlingen eventueel voor op het kijken van dit fragment door te vragen wat satire is, zodat het doel en de toon van de sketch duidelijk is: humor, grappig, maar kritisch ten opzichte van sommige ideeën in de samenleving.
- Stel nu als extra vraag bij de stelling: "Voor wie is het erg als de panda uitsterft?"
- Laat de leerlingen eerst ieder individueel hun eerdere stellinginname en argument bekijken en eventueel veranderen; hierna kan de discussie worden geopend.
- Sluit de discussie af met feedback op het doen van en het resultaat van de opdracht.

¹ In dit fragment komt een door een acteur gespeeld personage 'God de Vader' voor. Er worden grappen gemaakt die met religie te maken hebben. Ik raad u ten eerste aan het fragment eerst te bekijken en te beslissen of het geschikt is voor u, uw klassen of eventueel uw schoolidentiteit.

Extra: Een Wisebit (WB57) specifiek over deze vraag: http://www.wisebits-academy.nl/voor_wie_is_het_erg_dat_de_panda_uitsterft met extra opdrachten en enige uitgewerkte argumenten voor de stelling.